

دادستان کل کشور مطرح کرد نفوذ جریان فکری انحرافی در حوزه علمیه قم

گروه سیاست: دادستان کل کشور از نفوذ جریان فکری انحرافی در حوزه علمیه قم خبر داد و درباره اعتراضات اخیر گفت که عناصر اصلی خائن دستگیر شده و عده‌ای فراری و عده‌ای هم مخفی شده‌اند. حجت‌الاسلام محمدجعفر منتظری...

صفحه ۶

یکشنبه ۱۰ آذر ۱۳۹۸ • ۴ ربیع‌الثانی ۱۴۴۱ • ۱ دسامبر ۲۰۱۹

موسوی‌لاری:

احمدی‌نژاد به اپوزیسیون نزدیک شده است

گروه سیاست: عبدالواحد موسوی‌لاری، نایب‌رئیس شورای عالی سیاست‌گذاری اصلاح‌طلبان در گفت‌وگو با «ایسنا» گفته «هم جریان اصلاح‌طلب و هم جریان اصولگرا انتخابات سال ۱۳۹۸ را انتخابات ویژه‌ای می‌بینند و هر دو نسبت به حضور مردم...

صفحه ۳

سال هفدهم • شماره ۳۵۸۵ • ۱۶ صفحه • ۴۰۰۰ تومان

سرمقاله

«اداره توده‌ای» و نتایج آن

کیومرث اشتریان . استاد دانشگاه تهران

چگونه می‌توان از خشونت و درگیری‌های لجام‌گسیخته در زندگی سیاسی جلوگیری کرد؟ چه راه‌حلی برای گریز از کشته‌شدن و جراحت مردمان در نزاع‌های سیاسی- اقتصادی وجود دارد؟ آیا می‌توان مبارزه منافع و معرکه‌ها را به‌گونه‌ای طراحی و معماری کرد که از حوادث ناخوشایندی مانند آبان ۹۸ جلوگیری شود؟ پاسخ آن است که جامعه، به معماری مبارزه قدرت از طریق «اداره غیرتوده‌ای امر سیاسی» نیاز دارد. جامعه از اقبال و طبقات گوناگونی تشکیل شده است که منافع، خواسته‌ها، آمال، آرزوها و ارزش‌های گوناگونی دارند. هریک از این اقبال‌ها، پنجره در مبارزه قدرت حضور دارند؛ خودآگاه یا ناخودآگاه، مستقیم یا غیرمستقیم. این مبارزه قهری به سامان مدنی نیاز دارد؛ ابزار حزبی، البته احزاب جدی و مبتنی بر خواسته‌های اجتماعی، ابزار قدرتمندی است. از ضرورت‌های حزبی بسیار سخن به میان آمده است؛ اما اکنون با تحولاتی که این روزها در کشور رخ داده، پنجره فرصتی برای فهم عمیق‌تر این موضوع پدید آمده است. همگی ما با این تصویر از «شِبْ عید» آشنا هستیم که خیابان‌ها عرصه تاخت‌وتاز بی‌رویه دست‌فروشان و ازدحام مردمانی است که برای خرید هجوم آورده‌اند. در اواخر اسفندماه وضعیت در خیابان‌ها «توده‌ای» است؛ نظارت و حساب‌وکنایی در کار نیست؛ بازار سیاه رونق پیدا می‌کند؛ اگر امروز از کسی خرید کنید فردا نمی‌توانید او را پیدا کنید، برای اینکه چنین آشفته‌بازاری در زندگی اجتماعی پیش نیاید، نظامات صنفی پدید آمده‌تا فروشندگان نام‌نشان‌دار و صاحب دکان و کسب‌وکار مشخصی شوند.

ادامه در صفحه ۲

غلامحسین کرباسچی در گفت‌وگو با «شرق»

تضعیف نهاد انتخاباتی با وعده‌های بر زمین مانده

عکس: آرزو بیلت، آتا

صفحه ۲

یادداشت

تحولات عراق و لزوم بازبینی رویه‌ها

را در سطوح محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی بررسی و تحلیل کرده‌اند؟ چه مقدار از این اعتراضات ناشی از تحریک خارجی است؟ چه مقدار از اعتراضات ناشی از نقش متغیرهای داخلی از جمله فساد در میان دولتمردان عراقی است؟ و چه مقدار از اعتراضات ناشی از احیاناً عدم اصلاح رویه‌های جاری توسط دستگاه سیاست خارجی کشورمان در عراق است؟ این موضوع که گروهی از شهروندان عراقی از فرط عصبانیت به کنسولگری‌های ایران در عراق حمله کنند، موضوع بسیار بااهمیتی است که نباید به‌سادگی و بدون مطالعه کارشناسی از کنار آن گذشت. دستگاه‌های مسئول مرتبط با عراق باید با استفاده از توان کارشناسی کشور و صداهاى مختلف و متنوع کارشناسی برای درک واقع‌بینانه از شرایط جدید عراق و ابعاد و پیامدهای استمرار این وضعیت و اصلاح رویه‌های گذشته به‌سرعت وارد عمل شوند. بی‌توجهی یا کم‌اهمیت‌شمردن این موضوع ممکن است منافع ملی ما در عراق را به‌شدت تحت‌تأثیر قرار دهد.

میان سیاست‌مداران عراقی است اما بخش‌هایی از معترضان شعارهای خود را متوجه ایران کرده‌اند و مدعی حضور و دخالت ایران در امور داخلی عراق هستند. حمله به برخی از مراکز دیپلماتیک ایران از جمله در روزهای اخیر و حمله به کنسولگری ایران در جیلف یکی از نمونه‌های ابعاد اعتراضات اخیر است.

۱- چرا گروهی از شهروندان عراقی آن‌هم معترضان شیعه عراقی، اعتراض خود را متوجه ایران کرده‌اند؟ آیا این موضوع مورد بررسی کارشناسی استان‌های انبار، نینوا و صلاح‌الدین ده‌ها نفر کشته شد و در نهایت داعش توانست بر بخش بزرگی از این مناطق مسلط شود. از سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ به بعد به‌تدریج گروهی از شیعیان ناراضی نیز به اعتراض علیه دولت پرداختند. در ماه‌های اخیر عراق با اعتراضات وسیعی روبه‌رو است. البته این‌بار بان عموم معترضان را شیعیان عراقی تشکیل می‌دهند. تا به امروز اهل سنت خود را از اعتراضات اخیر کنار کشیده‌اند. اعتراض‌ها بیشتر متوجه فساد گسترده در

احسان هوشمند

ادامه در صفحه ۴

یادداشت

سهم سیاست‌مدار از خشونت‌های خیابانی

جامعه نخواهد انجامید. جامعه سالم، جامعه‌ای است که بتواند به‌گونه‌ای خودتنظیم، از بروز شکاف‌های اجتماعی به‌ویژه در میان مردم، نخبگان جامعه و حاکمیت جلوگیری کرده و شاهد تعامل معنادار آنها با خود و دیگری باشد؛ نه تعارض‌های فرسایش‌دهنده‌ای که به‌جای محبت و دوستی، کین‌ورزی را در خود شاهد باشد. جامعه امروز ما به بازنگری جدی در خود و سازوکارهای اداره‌اش نیازمند است و در این میان، دولت به معنای عام پیش از همه نیازمند یک خانه‌تکانی اساسی در نگاهش به خود، جامعه و نخبگانش و شیوه‌های عملکرد و تعاملش با آنهاست. باید معتمدان جامعه به‌جای نصیحت‌کردن مردم و توجیه عملکردها، در مقابل سیاست‌ورزی‌های نادرست سکوت نکنند و آنان را نصیحت کنند که گوش دهند و سهم خود را در تقصیر یا قصور حوادث پذیرفته در اصلاح سیاست‌هایشان بکوشند. باید از مسئولان خواست به این سنت حسنه بازگردند و در عین نصیحت‌کردن، نصیحت نیز بشنوند و هرازچندگاهی نیز با گوش‌هایشان به‌جای زبان با مردم روبه‌رو شوند و بیش از گفتن، بشنوند و در زمره کسانی باشند که به سخن نماد حکومت عادلانه، یعنی مولی‌الموحدين علی(ع)، حق خود را فراتر از حق مردم بر خود نمی‌دانند: «أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ لِي عَلَيْكُمْ حَقًّا وَلَكُمْ عَلَيَّ حَقٌّ فَأَمَّا حَقُّكُمْ عَلَيَّ فَأَلْصِيقُهُ لَكُمْ وَتَوْفِيرُ فَبَيْكُمْ عَلَيْكُمْ وَتَغْلِيْبُكُمْ كَيْلًا تَجْهَلُوا وَتَأْدِيبُكُمْ كَيْمًا تَعْلَمُوا. وَ أَمَّا حَقِّي عَلَيْكُمْ فَأَلَوْفًا؛ بِالْبَيْعَةِ وَ النَّصِيحَةِ فِي الْمَشْهَدِ وَ الْغَيْبِ وَ الْإِجَابَةِ حِينَ أَدْعُوكُمْ وَ الطَّاعَةِ حِينَ أَمُرُكُمْ».

کوتاه سخن آنکه سهم سیاست‌مداران ما در وقایع اخیر، فقط تأمین امنیت و برقراری نظم و آرامش در جامعه نبوده است که تنها انتظار دست‌میزاد از مردم و جامعه نخبگی کشور را داشته باشد، بلکه در به‌وجودآمدن آن و برهم‌خوردن زندگی عادی و معمول و آبرومندانه شهروندان نیز سهم داشته است و نیازمند بازخوردگرفتن و اصلاح سیاست‌هاست. سخنی که این روزها بسیار شنیدیم، این بود که شهروندان باید اعتراض‌های خود را به صورت قانونی بیان و به‌گونه‌ای عمل کنند که دشمنان داخلی و خارجی و ارادل و آوایش نتوانند از این وضعیت سوءاستفاده کنند. جا دارد از کسانی که این سخن را تکرار کرده و می‌کنند، پرسید سازوکار کارآمد و اثربخشی که به احقاق حق بینجامد و خواست و سهم سیاست‌گذار در پدیدآمدن این زمینه‌های سوءاستفاده از اعتراض‌های قابل شنیدن و تأمل از سوی آحاد جامعه و تشکل‌های مردم‌نهاد باشد، چیست؟

در بعد فردی) زمینه‌ساز تحقق بخشیدن به خیر عمومی و توسعه آن در جامعه است. سیاست‌مدار کسی است که تربیت اخلاقی (فردی) و سیاسی (اجتماعی) یافته است و با کسب دانش اخلاقی و سیاسی برای پرورش دیگران و اداره جامعه (تحقق خیر فردی و عمومی) می‌آموزد و می‌آموزاند. افلاطون نخستین کسی است که با ایجاد نخستین آکادمی کشورداری به تربیت سیاست‌مدار به این معنا و یاد دادن دانش‌های مورد نیاز برای پرورش شهروندان و دستیابی به زندگی خوب اتمام ورزید؛ البته اندیشه فیلسوف-شاهی او نقدهایی را در پی داشته و دارد؛ ولی اساس این تفکر بدون توجه به پاره‌ای جزئیات که وارد شده است و می‌توان خط بطلان بر آن کشید، امروز نیز تأمل‌برانگیز و قابل دفاع است. امروزه دانشگاه‌ها و مراکز آکادمیک بسیاری عهده‌دار تربیت سیاست‌مدار و فراگیری دانش سیاسی برای کشورداری هستند؛ ولی با اماواگرهای بسیار، بیچیدگی اداره جوامع نیز توسعه رشته‌های گوناگون را در این زمینه اجتناب‌ناپذیر کرده است؛ ولی مشکل اینجاست که سیاست با فاصله‌گرفتن از غایت اصلی خود یعنی زندگی خوب به موضوعیت‌یافتن حفظ موقعیت به هر طریق انجامیده است و به‌کارگیری دیگر دانش‌ها نیز برایش جنبه وسیله‌بودن برای دستیابی به قدرت را پیدا کرده است.

در جامعه ایرانی- اسلامی امروز ما که علاوه بر دانشگاه‌ها، حوزه‌های علمیه نیز به تربیت اخلاقی و سیاسی شهروندان اهتمام می‌ورزند، این سه، یعنی تربیت اخلاقی برای مزین‌شدن به فضائل، تربیت سیاسی برای ایفای نقش شهروندی و رعایت حقوق و تکالیف متقابل و کسب دانش‌های لازم برای تحقق بخشیدن به آنها از سوی زمامداران جامعه یا کسانی که در سکوت سیاست‌مداری ظاهر شده و می‌شوند، بسیار کم‌رنگ دیده می‌شود. درگیری‌های دو هفته اخیر و موضع‌گیری‌های افراد حقیقی و حقوقی، اعم از مردم عادی یا نخبگان و انعکاس آنها از سوی رسانه‌های جمعی، به‌ویژه صداوسیما و کسانی که در عرصه سیاست‌گذاری ظاهر شده‌اند و اظهار نظر کرده یا می‌کنند، بسیار تأمل‌برانگیز است. به نظر می‌رسد بخشی از دولت ما، تعامل معنادار با نخبگان فکری و مردم عادی را در کانون توجه قرار نداده و در برنامه‌اش هم نیست که قرار دهد و اگر این‌گونه پیش برود، استعداد تربیت مردمانش را هم از دست می‌دهد و خواسته یا ناخواسته به استفاده از ابزارهایی برای تأمین امنیت روی خواهد آورد که این نیز می‌تواند آفت‌هایی را به دنبال داشته باشد که بی‌گمان به انسجام اجتماعی و سلامت

مجتبی امیری
دانشیار دانشگاه تهران

فیلسوفان یونان، اخلاق و سیاست را دو روی یک سکه می‌دانستند. فیلسوفان مسلمان نیز بر این سبک و سیاق به اصلاح فرد و جامعه می‌اندیشیدند؛ با این تفاوت که مبنای اخلاق‌مداری و سیاست‌ورزی را عقل و شرع با نسبت‌های متفاوت می‌دانستند؛ ولی بخت با فیلسوفان یار نبود که در عرصه حاکمیت جایگاهی محکم یافته و در تحقق بخشیدن به باورهای اساسی خود در عرصه سیاست نقش مؤثری داشته باشند. این نیز وجه اشتراک دیگر فیلسوفان مسلمان با فیلسوفان یونان است که البته چیزی از اهمیت آنان نکاسته و مهم آن است که مدینه فاضله آنان از گذشته تا به حال الهام‌بخش فیلسوفان و سیاست‌مداران و اندیشه‌ورزان عرصه سیاست بوده است.

اندیشمندان مسلمان بین آرای خردبینان فیلسوفان یونان که سعادت آدمی در دنیا را در کانون توجه داشتند و آموزه‌های وحیانی که سعادت انسان را در دنیا و آخرت جست‌وجو می‌کند، مناسب‌هایی یافته بودند که می‌توانسته جامعه‌ای عدالت‌بنیان پدید بیاورد. مهم‌ترین عامل تناسب‌بخش این دو جغرافیای شناختی، خردورزی است که ره‌آوردش عدالت است و جامعه‌ای متعادل و متوازن که می‌تواند بر پایه محبت‌ورزیدن به یکدیگر، عدالتی که زمینه‌ساز امن و آسایش دنیوی است و سعادت و رستگاری اخروی را به دنبال داشته باشد.

بر بنیان این اندیشه‌ورزی فیلسوفانه و دیندارانه، غایت سیاست زندگی خوب است و سیاست‌مدار باید این زندگی خوب را به‌خوبی بشناسد و بتواند آن را در عرصه‌های گوناگون زندگی بشناساند و برای تحقق بخشیدن به آن در سطوح فردی، خانوادگی و اجتماعی تلاش کند. ملاک سلامت جامعه را نیز باید از این منظر نگریست؛ به دیگر سخن، شاخص سلامت جامعه تحقق اهداف، آرمان‌ها و ابزارها و شیوه‌های تحقق بخشیدن به آنهاست و ارزشیابی جوامع نیز باید با توجه به میزان تحقق‌یافتن این اهداف و آرمان‌ها و شیوه‌های دستیابی به آنها سنجیده شود. ازاین‌رو اگر موضوع سیاست و سیاست‌ورزی را زندگی خوب بدانیم، سیاست‌مدار به کسی اطلاق می‌شود که از لذت‌جویی و خیرهای تبعی گذشته و به فضائل اخلاقی فردی دست یافته است که این نیز (متخلخ به اخلاق شدن